

HAKKI SÖYLEMEMEK, SUSMAK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Hepinize kucak dolusu selâmlar, sevgiler, saygılar ve dualar ediyorum. Allah dünya ve ahiret saadetine erdirsin cümlelerinizi...

Tefsir sohbetlerimizde Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 159. ayet-i kerimesine ulaştık. Bugünkü sohbetimde 159, 160, 161 ve 162. ayetleri okumak ve onlar üzerinde açıklamalar yapmak istiyorum.

a. Yahudilerin Gerçekleri Gizlemeleri

Önce mübarek metnini besmele çekip okuyalım. *Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm. Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ
وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ
أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

(البقرة: ١٥٩)

(*Inne>llezîne yektümûne mâ enzelnâ mine'l-beyyinâti ve'l-hüdâ, min ba'di mâ beyyennâhü li'n-nâsi fi'l-kitâbi ülâike yel'anühümü'llâhu ve yel'anühümü'l-lâinûn.*) (Bakara, 2/159)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ
أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

(البقرة: ١٦٠)

(*Ille'llezîne tâbû ve aslehû ve beyyenû feülâike etûbü aleyhim, ve ene't-tevvâbü'r-rahîm.*) (Bakara, 2/160)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ
عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

(البقرة: ١٦١)

(*İnne'llezîne keferû ve mâtû ve hüm küffârun ülâike aleyhim la'netu'llâhi ve'l-melâiketi ve'n-nâsi ecmaîn.*) (Bakara, 2/161)

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

(البقرة: ١٦٢)

(*Hàlidîne fîhâ, lâ yuhaffefu anhümü'l-azâbü ve lâ hüm yünzarûn.*) (Bakara, 2/162)

Şimdi bu ayet-i kerimelerde konu nedir?.. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin ahkâmını, peygamberlerine vahiy yoluyla indirdiği kitaplarındaki bilgileri ketmedenler. Ketmetmek ne demek?..

Söylememek, saklamak, ağzını kapamak, bildirmemek, o bilgiyi açıklamamak demek. Bunlar aleyhinde bu ayet-i kerimeler.

Buyuruyor ki Rabbimiz Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri: (*Inne'llezîne yektümûne mâ enzelnâ mine'l-beyyinâti ve'l-hüdâ*)

“Hiç şüphe yok ki ben Azîmü’ş-şân, alemlerin rabbi Allah-u Teâlâ’nın beyyinâttan ve hidayetten indirmiş olduğum ayetleri, bilgileri ketmedenler, saklayanlar, susup söylemeyenler; (*min ba’di mâ beyyennâhü li’n-nâsi*) ben Azîmü’ş-şân bunları insanlara, halka açıkladıktan sonra, bildirdikten sonra, kitapta bunları açıkladıktan sonra, bunları saklayanlar, söylemeyenler; (*ülâike yel’anühümü’llâh*) işte bunlar, Allah’ın lânet ettiği kimselerdir; (*ve yel’anühümü’l-lâinûn*) ve bütün lânet edenlerin lânet ettiği kimselerdir.” (Bakara, 2/159)

(*Ille'llezîne tâbû*) “Ancak şu kimseler bu durumdan müstesnâ olurlar ki, bu kimseler yaptıkları hatayı anlayıp dönmüşlerdir, tevbe etmişlerdir; (*ve aslehû*) ve hallerini düzeltmişlerdir, ıslah etmişlerdir. (*Ve beyyenû*) Sakladıkları şeyleri, ‘Biz şunları saklamıştık, doğrusu budur.’ diye açıklamışlardır. (*Feülâike etûbü aleyhim*) İşte böyle dönen, ıslâh-ı hal eden, açıklamalarını yapan kimselere ben teveccüh buyururum, tevbelerini kabul ederim, affederim. (*Ve ene’t-tevvâbü’r-rahîm.*) Çünkü ben Tevvâb ve Rahîm Mevlânızım; tevbeleri çok kabul ediciyim ve çok merhametliyim.” (Bakara, 2/160)

(*Inne'llezîne keferû*) “O kimseler ki kâfir oldular, kâfir olarak yaşadılar; (ve *mâtû ve hüm küffârun*) ve kâfirler olarak da canlarını teslim ettiler, kâfirler olarak öldüler. (*Ûlâike aleyhim la'netu'llâh*) İşte onların üzerine Allah'ın lâneti olacak, (ve'l- *melâiketi*) ve meleklerin lâneti olacak, (ve'n-nâsi *ecmaîn*) ve bütün insanların da lâneti onların üzerine olacak.” (Bakara, 2/161)

Böyle hâl-i hayatlarında kâfir olup da, o kâfir halleriyle kâfir olarak ölenler; işte onlara Allah lânet edecek, Allah'ın lâneti onların üzerine olacak, meleklerin lâneti onların üzerine olacak, insanların hepsinin, bütün insanların lâneti onların üzerine olacak.

(*Hâlidîne fîhâ*) “Ebedî olarak cehennemde kalacaklar. (*Lâ yühaffefu anhümü'l-azâbü*) Onların üzerlerine tatbik edilen azab hafifletilmeyecek, azaltılmayacak; bütün şiddetiyle devam edecek cehennemde... (*Ve lâ hüm yünzarûn.*) Onlara nazar da buyrulmayacak, sözleri nazar-ı dikkate alınmayacak, yalvarmaları kabul olmayacak.” (Bakara, 2/162)

Bu ayet-i kerimelerin sebab-i nüzûlü, bir rivayete göre; Medine'deki müslümanlar, “Peygamber Efendimiz'in evsafı, ahir zaman peygamberi olarak Tevrat'ta geçiyormuş. Bu ahir zaman peygamberinden bahsediliyormuş, İslâm dini anlatılıyormuş... Bu bilgiler Tevrat'ın neresinde?” diye, Medine'deki yahudi alimlerine sordukları zaman, onlar söylememişler, saklamışlar.

Bir rivayete göre de sadece yahudi alimleri değil, yahudi alimleri, hristiyan alimleri, hem de peygamberleri vasıtasıyla Allah hangi kavimlere vahiy göndermişse, o bilgileri saklayanların hepsine aittir bu ayet-i kerime, bunlar için inmiştir deniliyor.

Çünkü, ayet-i kerimelerden biliyoruz ki, Peygamber SAS'in evsafı, şânı, şerefi, izzeti, kıymeti bütün peygamberlere bildirilmiş. Ahir zaman peygamberi Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin Allah'ın habîbi olduğunu, en yüce peygamber olduğunu, mertebesi en yüksek, *Eşrefü'l-mürselîn* olduğunu bütün peygamberler biliyordu ve ümmetlerine söylüyordu:

“—Ey benim ümmetim, eğer siz, sizin neslinizden gelen torunlarınız, —bu bilgileri siz onlara aktarırsınız, onlar kendi torunlarına aktarırlar— eğer bu ahir zaman peygamberinin zamanına erişerseniz, onu saygı göstereceksiniz, ona bağlanacaksınız, onu tâbî olacaksınız, onun emrini tutacaksınız, tamam mı?.. O Allah'ı habîbidir, sevgilidir, ahir zaman peygamberidir. İsmi Ahmed olacak, Muhammed olacak!..” tarzında bildiriyorlardı.

b. Peygamber SAS'in Eski Kitaplarda Bildirilmesi

Onun için, ismiyle ve sıfatlarıyla, nerede doğacağı, hangi şehirde doğacağı, hayatının bir anında o şehirden çıkartılıp hicret edeceği, başka bir şehre gideceği, gideceği şehrin bir ova olduğu, yâni Medine'nin evsâfı; bunların hepsi eski kitaplarda bildirilmiş.

Hintlilerin, Çinlilerin, İranlıların eski kutsal kitaplarında da buna benzer bilgiler var. Bunlar Pakistanlı alimler tarafından tesbit edilmiş. Onlar Sanskritçe'yi, Pehlevîce'yi, Sâsânice'yi biliyorlar. Onları tesbit etmişler ve kitaplara koymuşlar. Daha önceki ümmetlerin peygamberlerinden, ahir zaman peygamberi hakkındaki ihtarlar, bilgiler, uyarılar diye bir kitap halinde basmışlar İngilizce olarak... Bu kitap da bende var.

Yâni, böyle şeyler sadece yahudilerin bildiği şey değil; kendilerine hak peygamber gönderilmiş, hak kitap indirilmiş bütün ümmetlerin bildiği bir şey... Hattâ ben Türkoloji çalışmaları dolayısıyla, kendi mesleğimle ilgili incelemeler yaparken gördüm, Orta Asya'da, Turfan metinleri diye metinler var. Burada Budizm'le ilgili parçalar bahis konusu ediliyor. Çünkü bunlar Türkçe'nin en eski eserleri oluyor. Onları alıp incelediğimiz zaman, eski devir Türkçe'sini tanımış oluyoruz. Oralarda da, son zamanda gelecek bir kurtarıcı zâttan bahis geçiyor.

Demek ki, Budizm'in de asıl kaynağında bir peygamberin durumu var. Hattâ Hamidullah Bey¹ *Buda*'nın da bir peygamber olduğunu söylerdi. Sonra İranlıların *Zerdüşt* dini var. O dinin kurucusunun da aslında Allah'ın gönderdiği bir peygamber olduğu, gerçekleri söylediği; sonradan tesbitler güzel yapılamayıp, kitaplar tahrif edilerek, bilgiler kaybolarak bunların intikal etmediği; ama kalıntıların, izlerinin, delillerin, belgelerin kitaplarında bulunduğu bildiriliyor.

Ben onları görmüştüm. Çok eski Hint metinlerinde, eski İran'da, milâttan önce, yâni Hazret-i İsâ'dan önce, çok eski Sâsânî, Pehlevî metinlerinde ve Hazret-i İsâ'nın İncil'inde Peygamber Efendimiz'in geleceğinden bahsediliyor.

Zâten *İncil*, müjde demek. Hazret-i İsâ vaazlarında Peygamber Efendimiz'i müjdelediği

¹ Prof. Dr. Muhammed Hamidullah (1908-2002) 1908 yılında Hindistan'ın Haydarabad şehrinde dünyaya geldi. Sekiz çocuklu bir ailenin en küçüğüydü. Ailesinden aldığı ilköğrenimin arkasından medrese öğrenimine başladı. Daru'l- Ulum Medresesi'nden sonra, Osmaniye Üniversitesi'nde hukuk tahsil etti. Devletlerarası İslam Hukuku'na ilgi duyarak Paris'e gitti. Paris Üniversitesi'nden "Peygamberimizin Savaş Mektupları" başlıklı teziyle doktor unvanını aldı. Almanya'nın Tübingen Üniversitesi'nde "Devletlerarası İslam Hukuku" alanında ikinci bir doktora çalışması daha yaptı (1933).

Çalışmalarını Paris Üniversitesi'nde sürdürdü. Bu arada Kuzey Afrika ülkelerinin kütüphanelerinde incelemeler yaptı. Hindistan'a dönerek Osmaniye Üniversitesi'nde çalışmaya başladı. Bu üniversitede devletler hukuku profesörüyken, görevle yurtdışında bulunduğu bir sırada, Haydarabad'ın Hindistan hükümeti tarafından işgal edilmesi (1948) üzerine geri dönmedi. Siyasal mülteci olarak Fransa'ya yerleşti.

Beş dilde (Arapça, Urduca, İngilizce, Fransızca ve Almanca) binden fazla makale ve onlarca kitabı bulunan Hoca'nın ismi 1950'li yıllarda uluslararası akademik çevrelerde duyulmaya başlandı. Başta Fransa, Mısır, Pakistan ve Türkiye olmak üzere birçok ülkenin üniversitelerinde dersler, konferanslar verdi. 1952'de İstanbul Üniversitesi'nde çalışmaya başladı, uzun yıllar Edebiyat Fakültesi İslâm Araştırmaları Enstitüsü ile Erzurum'da Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi'nde öğretim üyesi yaptı. Bu sırada, birçok süreli yayında bilimsel makaleler yazdı.

Muhammed Hamidullah, 17 Aralık 2002'de ABD'nin Florida eyaletinde 96 yaşındayken vefat etti.

için, “Ahir zaman peygamberi gelecek!” diye onu methedip, ona tâbî olmayı söylediği için, İncil’e İncil ismi verilmiş.

Onun için, bizim bu bilgileri iyi öğrenip, ayrıca İncil’deki ilgili ayetleri derleyip, toplayıp, anlatıp; onların Allah’ın emrini tutmalarını sağlamamız lâzım!.. “Bakın, sizin kendi dininize, kendi kitabınıza göre vaziyet böyle!” diye anlatmamız lâzım!

Yaygın bir şey, belgeler ortada, yayınlar da yapılmış. Hattâ daha önceki sohbetlerimde de bunlardan bazılarını size nakletmiştim. Benim ilgilendiğim bir konudur bu. Meselâ, Lût Gölü’nün kenarındaki mağaralarda, çok eski tomalar bulunmuş. Bunlar Ürdün Müzesine kaldırılmış, Roma’ya Vatikan’a götürülmüş, Kahire’ye götürülmüş. Bunların bir kısmı yapışmış birbirine, bir kısmı yapışmamış durumda. Açılıp incelendiği zaman, pek çok hakikatler ortaya çıkacak.

Ord. Prof. Zeki Velidî Togan rahmetli, bu konuda makale yazmıştı. Kur’an-ı Kerim’de bildirilen bilgilerin, doğru olduğu gösteren nüshalar olduğunu söylüyordu. Kur’an-ı Kerim tabii, “İncil’in şurası bozuk, Tevrat’ın burası bozuk... Onlar şu hakikatı gizliyor, bunlar bu hakikatı gizliyor.” diye ayet-i kerimelerde bildiriyor. Kur’an-ı Kerim’in beyanının doğru olduğunu gösteren nüshalar olduğunu söylüyordu ve “Bunlar açıklansın, saklanmasın, gizlenmesin!” diyordu makalesinde, hiç unutmuyorum.

İslâm Araştırmaları Enstitüsü diye bizim Edebiyat Fakültesinde bir enstitü vardı. Orada çıkan ilk dergilerde böyle bir yazısı geçmişti. Merakla okumuştum. Onlar da açıklansa, “İşte bak, işte Kur’an-ı Kerim’in dediği gibiymiş!” diye, oradan anlaşılacak.

Demek ki açıklamayanlar, kendi durumları belli olacak diye çekindiklerinden gizliyor. Bu gizleme işte ketmetmek, yâni susmak, söylememek. Demek eskiden de, Peygamber Efendimiz’in zamanında da bu saklamayı yapmışlar. Neden yapıyorlar, söylese ne olacak? Söyleseler, Peygamber Efendimiz’in haklı olduğu anlaşılacak; etrafındakiler de hepsi gidecek, müslüman olacaklar. Onun nüfuzu bitecek. Kendisi müslüman olacak, ebedî saadeti kazanacak ama, bu sefer çeşitli zarara uğrayacağını düşünüyor.

Meselâ, Peygamber Efendimiz’in hadis-i şeriflerinde, sahih hadis kitaplarında, bilgi olarak bize kadar gelmiş bulunuyor. Okuyoruz, hadis kitaplarında var. Sizler de belki hadis kitaplarını okuyorsanız karşılaşmış olacaksınız, hatırlayacaksınız.

Peygamber SAS Efendimiz, Medine-i Münevvere’ye hicret ettiği zaman, herkese kendisinin hak peygamber olduğunu anlattı, ziyaretler yaptı. Zâten Mekke’deyken de yine biliyorsunuz, hacca gelen kabilelere vazifesini hatırlatıyordu. Mina’ya gidiyordu, oradaki çadırlarda toplanan insanlara, kendisinin Allah’ın peygamberi olduğunu belirtiyor, tebliğ

vazifesini yapıyor, Kur'an-ı Kerim ayetlerini okuyordu. Taif'e gitmişti, biliyorsunuz; orada sert karşılanmışlar, taşlamışlardı.

Medine'ye gidince, yine tebliğ vazifesini yapmak için Yahudi havrasına da gitti. Dedi ki:

“—Ey Yahudiler! Sizin Tevrat kitabınızda falanca falanca yerlerde, filânca filânca cümleler halinde, ayetler halinde, ‘Ahir zaman peygamberi gelecek, ona tâbî olun!’ tarzında bilgiler var ya, işte o peygamber benim! Bana tâbî olun! Artık devir bana tâbî olma zamanıdır. Eskiye bırakacaksınız, yeni peygambere tâbî olacaksınız.” dedi.

Zâten Peygamber Efendimiz, Mûsâ AS'ın hak peygamber olduğunu söylüyor, Tevrat'ın aslının hak kitap olduğunu söylüyor. Yâni bir zıddiyet ve ihtilâf yok! “Siz de kendi kitabınızda bahsedilen zâtın, ahir zaman peygamberinin geldiğini görün ve ona tâbî olun!” diye söyledi.

Sustular. Tebligatını yaptı, dinledi Peygamber Efendimiz. Baktı ki, bir güzel karşılama ve kabul yok, “Evet, aynen öyle... Pekiyi, kelime-i şهادet getiriyoruz, sana tâbî oluyoruz.” demiyorlar; yürüdü. Yanında da ashabından biri iki arkadaşı vardı. Yürüyüp dışarı çıkıp giderken yahudi hahamlarından bir tanesi (Abdullah ibn-i Selâm) arkasından koştu koştu, yetişti; Peygamber Efendimiz'e dedi ki:

“—Yâ Rasûlallah! Dediklerin aynen doğru... Evet, sen ahir zaman peygamberisin, hak peygambersin. Ben kabul ediyorum.

Ama bunlar çeşitli duygularla, işte kıskançlık, hased veya menfaatin elden gitmesi veya nasipsizlik, hidayetsizlik sebebiyle bunu söylemediler.” dedi.

O sonradan Peygamber Efendimiz’e geldi ve müslüman olduğunu beyan etti, müslüman oldu. *Radya’llàhu anh*, Allah şefaatine erdirsin...

c. Hak Bilginin Anlatılması

Peygamber Efendimiz, daha Arap yarımadasında İslâm iyice yayılmadan, Suriye’ye doğru ilerlemeden, Irak fethedilmeden, İran’a girilmeden, Mısır fethedilmeden önce de oralara elçiler gönderdi hâl-i hayatında, mektuplar gönderdi ve kendisine tâbî olmalarını, müslüman olmalarını o kavimlere hatırlattı.

Bizans’ın başında Heraklius vardı, Heraklius’a gönderdi. Mısır’ın başında Mukavkis vardı, ona gönderdi. Hatta Mısırlı hükümdar Peygamber Efendimiz’e hediyeler gönderdi, bir de cariye gönderdi, Mâriye Vâlidemiz. Sonra Sâsânîlere bir elçi gönderdi. Sâsânî imparatoru Peygamber Efendimiz’in mektubunu parça parça parçaladı.

Peygamber Efendimiz, bunu Allah kendisine bildirince, gösterince, mâlûm edince:

“—Şu anda, İran hükümdarı benim mektubumu parçaladı; Allah da onun mülkünü parçalasın!” diye söyledi.

Sonradan onun devleti yıkıldı.

Demek ki Peygamber Efendimiz, peygamberliği ilk geldiği zaman başladı tebliğ etmeğe, peygamber olduğunu söylemeğe... Safâ tepesine çıktı, kavmini, akrabasını çağırdı.

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

(الشعراء: ٢١٤)

(*Ve enzir aşîreteke'l-akrabîn*) “Yakın akrabalarını ikaz etmekle başla!” (Şuarâ, 26/214) diye emrolunduğu için.

Orada seslendi ve dedi ki:

“—Ey kavmim, beni nasıl bilirsiniz?”

“—Sen Muhammed el-Emîn’sin!” dediler.

“—Ben şimdi size, ‘Şu dağın arkasında bir ordu var, bu tarafa doğru geliyor; sizi basacak, mallarınızı alacak, sizi esir edecek!’ desem inanır mısınız?..” dedi.

“—İnanırız, sen Muhammed el-Emîn’sin!” dediler.

“—O halde ben size söylüyorum ki...” Tabii Peygamber Efendimiz’in ne söylediğini kelime kelime söyleyemezsem belki hatalı olur. Yâni, “Ben Allah’ın peygamberiyim, sizi İslâm’a davet ediyorum!” tarzında sözler söyledi.

O tebliğden, ondan sonra hacca gelen kabilelere Mina’da, Arafat’ta ziyaret edip söylemesinden, Medine-i Münevvere’ye hicretinden, orada yerleşmiş olan yahudilere ve hristiyanlara tebliğ etmesinden;

öbür kabile reisleri geldikçe tebliğ etmesinden; Yemen'e ve sâir yerlere elçiler gönderip tebliğ etmesinden sonra Bizans'a, Mısır'a, Bahreyn'e, diğer yerlere hâl-i hayatında mektuplar ve elçiler göndermesine kadar, tebliğ vazifesini bütün safahatıyla, her yönden tam mânâsıyla yaptı.

Onun için, Peygamber Efendimiz'in türbesini ziyaret ettiğimiz zaman;²

قَدْ بَلَّغْتُ الرِّسَالَةَ وَأَدَّيْتُ الأَمَانَةَ
وَنَصَحْتُ الأُمَّةَ

(*Kad bellağte'r-risâlete, ve eddeyte'l-emânete, ve nesahte'l-ümmete*) diyoruz; her vazifeyi pek güzel yaptığına şehadet ediyoruz.

“O kimseler ki, ben Rabbü'l-âlemîn Mevlânızın beyyinât ve hidâyet bâbından indirdiklerime, indirdiğim bilgilere, ayetlere – insanlara bunları kitapta açıkladıktan sonra– karşı tavır takınıp, ters tavır takınıp bunları söylemiyorlar; (*ülâike yel'anühümü'llâhu ve yel'anühümü'l-lâinûn*) ketmettikleri için, söylemedikleri için, onlara Allah da lânet ediyor, lânet edenler de lânet ediyor.”

Bir bilgiyi söylememek, bildiği bir doğruyu söylememek, susmak çok kötü... Söylemek, şahitlik etmek, meselâ “Ben bu olayı gördüm,

² *Merâkı'l-Felâh*, c.I, s.298; *Gazâlî, İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, c.I, s.259; *Abdü'l- Muhsin el-İbâd, Şerh-i Sünen-i Ebî Dâvud*, c.X, s.113.

şu adam şu işi yaptı, şahidim!” demek, hattâ istemeden, rica etmeden gidip hak yerini bulsun diye şehadet etmek çok sevap... İstekli olarak, gönüllü olarak, sevap olduğunu bilerek şahitlik yapmak; bu çok sevap... Yalancı şahitlik çok günah, hakkı saklamak çok günah...

Ebû Hüreyre RA, Peygamber SAS’in bir hadisini nakletmiş:³

مَنْ سَأَلَ عَنْ عِلْمٍ فَكْتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ

(حم . د . ت . د . ك . هب . عن أبي هريرة)

³ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.345, *İlim*/9, no:3658; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.29, *İlim*, no:2649; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.97, no:264; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.263, no:7561; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.181, *İlim*, no:344; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.330, no:2534; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.III, s.335, no:3322; Taberânî, *Mu’cemü’s-Sağîr*, c.I, s.112, no:160; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.268, no:6383; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.316, no:26454; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.II, s.276, no:1745; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.266, no:432; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.VI, s.66, no:256; İbn-i Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, c.IV, s.331; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.268; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.IV, s.76; Temmâmü’r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.213, no:1557; Ebû Hüreyre RA’dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.97, no:264; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.II, s.355; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.IV, s.312; Ukaylî, *Duafâ*, c.IV, s.449; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.298, no:96; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.182, no:346; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.V, s.186, no:5027; Abdullah ibn-i Mübarek, *Zühd*, c.I, s.119, no:399; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.38; Abdullah ibn-i Amr RA’dan.

(Men süile an ilmin feketemehû, ülcime yevme'l-kıyâmeti bi- licâmin mine'n-nâr) “O kimse ki, bir bilgi kendisinden soruldu da, o da söylemiyor, bildiği halde susuyor; öğretmiyor, söylemiyor, bilgi vermiyor. Kıyamet gününde ağzına cehennem ateşinden bir gem takılır.”

Atların ağzına bir demir takılıyor. Demirin iki ucu dizginde oluyor. Atı durdurmak istediğiniz zaman çekiyorsunuz. O atın ağzının içinden geçtiği için, atın başını öne doğru çekiyor. Atın boynu, kafası kasılınca, o zaman duraklıyor. Atın durdurulması böyle oluyor.

At bazan ağzının etleri acımasın diye, azı dişlerinin arasına o demiri alır da hareket ettirtmezse, o zaman ağzı acımadığı için çekmek para etmiyor; gemi azıya almış deniyor. Yâni süratini kesmeden gidiyor, felâket olacak demek.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.145, no:11310; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IV, s.458, no:2585; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.159; Ukaylî, *Duafâ*, c.IV, c.IV, s.206; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXIII, s.541; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.102, no:10089; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.356, no:5540; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.455; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.183, no:3921; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.371, no:500; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.II, s.219; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.334, no:8251; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.267, no:433; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.353, no:182; Kays ibn-i Talak, babasından.

İbn-i Hibbân, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.III, s.147; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.91; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan. *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.400, no:741-745; *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.190, no:29001; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.254, no:2505; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XX, s.364, no:22350.

İşte ilmi de söylemeyen, kıyamet gününde ağzına ateşten gemlerle dizginler takılıp, öyle cezalandırılır. Yâni bilgiyi vermedi diye.

Sahih rivayetlerde geçtiğine göre, Ebû Hüreyre RA şöyle buyurmuş:⁴

لَوْلَا آيَةٌ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ أَحَدًا شَيْئًا

(*Lev lâ âyetün fî kitâbi'llâh*) “Allah’ın ayet-i olmasaydı Kur’an-ı Kerim’de, (*mâ haddestü ehaden şey’en*) hiç kimseye bir hadis rivayet etmezdim.”

Hangi ayet?.. Bir bu ayet var, bir de ilerideki günlerde, önümüzdeki sayfalarda karşımıza gelecek ikinci bir ayet var. Onu da o zaman açıklarız, hatırlatırız. Bu ayetlerden dolayı, yâni “İlmini saklamak çok kötü bir şey, Allah lânet eder; bütün lânet edenler lânet eder.” diye. Bunun için hadis-i şerifleri söylemiş, yoksa söylemeyecekmiş.

Söyleyiş sebebini anlıyoruz, bu ayetten korkuyor, Allah’ın lânetine uğrarım diye bildiğini söylüyor. Niye söylememek istiyordu, bu ayet olmasaydı?.. Çünkü, “Acaba Rasûlüllah SAS Efendimiz’in sözünü tam nakledemez miyim? Acaba biraz başka bir kelime mi kullanırım? Bazı kısımlarını unutur muyum? Acaba yanlış anlamış olabilir miyim?..” diye korkusundan.

⁴ İbn-i Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, c.IV, s.331.

O da suç, o da büyük günah... Böyle yapanlar da cehenneme atılacaklar, ceza çekecekler:⁵

مَنْ كَذَبَ عَلَىٰ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

(خ.م. عن أبي هريرة؛ د.د. عن زبير؛ م.ع. عن أبي سعيد؛ ت.ه. حم. عن ابن مسعود؛

حم. عن علي؛ الدارمي عن جابر؛ حب. عن أنس)

⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.52, *İlim*, no:110; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.10, *Mukaddime*, no:3; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.410, no:9305; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.154, no:593; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.318, no:2421; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.205, no:7281; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.458, no:5915; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.290, no:264; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.247, no:1277; *Müsnedü'l-Hamîdî*, c.II, s.492, no:1166; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.325, no:550; Ebû Hüreyre RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.434, no:1229; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.10, *Mukaddime*, no:4; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.245, no:245; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.407, no:974; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.72, no:6962; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.IV, s.295, no:6471; Muğîre ibn-i Şu'be RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1275, no:3274; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.40, no:2669; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.159, no:6486; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.145, no:542; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.318, no:2091; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.281, no:462; Bezzâr, *Müsned*, c.VI, s.370, no:2387; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.295, no:26241; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.221, no:20782; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.137, no:218; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.IV, s.128, no:5570; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2298, *Zühd ve Rakâik/16*, no:3004; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.14, no:37; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.39, no:11362; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.428, no:1229; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.330, no:565; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.296, no:26247; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.343, *İlim*, no:3651; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.14, no:36; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.36, no:674; Bezzâr, *Müsned*, c.III, s.186, no:970; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.295, no:26242; İbn-i Amr eş-Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.I, s.162, no:203; Zübeyr ibn-i Avvam RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.35, *İlim*, no:2659; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.13, no:30; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.389, no:3694; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.129, no:4804; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.48, no:362; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IX, s.162, no:5251; Bezzâr, *Müsned*, c.V, s.133, no:1721; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.295, no:26238; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.84, no:7557; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.180, no:5409; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.329, no:561; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.36, no:2661; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.214, no:31; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.98, no:11960; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.88, no:235; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.277, no:2084; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.252; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.288, no:2909; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.295, no:26239; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.458, no:5914; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.33; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.222, no:1480; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.330, no:564; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.199, no:2951; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.78, no:584; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.158, no:3862; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.139, no:924; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.I, s.383, no:496; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.119; Hz. Ali RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.199, no:2951; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.293, no:2675; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.88, no:232; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.35, no:12393; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.IV, s.228, no:2338; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.296, no:26253; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.327, no:554; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.13, no:33; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.303, no:14294; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.87, *Mukaddime*, no:231; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.III, s.376, no:1847; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.296, no:26251; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.326, no:551; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.47, no:16553; Seleme ibn-i Akva' RA'dan.

(Men kezebe aleyye müteammiden) “Kim bana yalan yere, şöyle dedi Rasûlüllah diye, söylemediğim bir sözü isnad ederse, (felyetebevve’ mak’adehû mine’n-nâr) o zaman cehennemde yerine hazırlansın!” dediğinden, susmuşlardır sahabe-i kirâm. Ama bu ayet-i kerimeden dolayı da, bildirmek lüzumunu hissettiklerinden, bildirmişlerdir. İkisi arasında böyle bir yol tutturmak zorunda kalmışlardır. Çok iyi bildiklerini söylemişlerdir; bir çoğu, birçok bildiği şeyi, tam söyleyemem belki diye, ihtiyaten saklamış, söylememiştir.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.100, no:16960; Taberânî, *Mu’cemü’l- Kebîr*, c.XIX, s.392, no:922; Muaviye ibn-i Ebî Süfyan RA’dan.

Dârimî, *Sünen*, c.I, s.89, no:237; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.195, no:380; Ebû Katâde RA’dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.252, no:5436; Taberânî, *Mu’cemü’l- Kebîr*, c.XVII, s.327, no:904; Ukbe ibn-i Âmir RA’dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.149, no:258; Taberânî, *Mu’cemü’l- Kebîr*, c.V, s.180, no:5017; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VIII, s.131, no:8183; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.296, no:26255; Zeyd ibn-i Erkam RA’dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.294, no:5141; Utbe ibn-i Gazvan RA’dan. Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.II, s.47, no:1202; Muaz ibn-i Cebel RA’dan.

Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VI, s.49, no:5759; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.327, no:555; Ebû Mûsâ el-Eş’arî RA’dan. Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.I, s.221, no:259; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.330, no:563; Hz. Ömer RA’dan.

Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.7, no:631; Talha ibn-i Ubeydullah RA’dan. Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.257, no:966; Saîd ibn-i Zeyd RA’dan.

Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.III, s.289, no:1750; Ukbe ibn-i Âmir RA’dan. Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.38, no:384; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.329, no:562; Hz. Osman RA’dan.

d. Hakkı Gizleyenlerin Lânete Uğraması

Demek ki, bu kendisine bilgi sorulanların söylemesi lâzımdı.

Diyeceklerdi ki:

“—Evet, Tevrat’ta ayet var. Ahir zaman peygamberinin evsafı, tam bu sizin peygamberinize uymaktadır. İşte bu ahir zaman peygamberidir, kesin, belli...”

Zaten, bir peygamber gelecek diye bekliyorlardı; evvelki tefsir derslerinden biliyorsunuz. Ama demediler. Tabii, onlara nasıl ceza verilecek?.. El-Berâ ibn-i Âzib RA’dan rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuş:⁶

كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ

فَقَالَ إِنَّ الْكَافِرَ يُضْرَبُ ضَرْبَةً بَيْنَ عَيْنَيْهِ

فَيَسْمَعُهَا كُلُّ دَابَّةٍ غَيْرِ الثَّقَلَيْنِ فَتَلْعَنُهُ

كُلُّ دَابَّةٍ سَمِعَتْ صَوْتَهُ فَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى

أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

(ابن أبي حاتم عن البراء)

⁶ İbn-i Ebî Hâtim, *Tefsir*, c.I, s.405, no:1442; Berâ ibn-i Âzib RA’dan.

(*Künnâ mea'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve sellem, fî cenâzetin*) Bir adamın cenazesinde, cenaze merasimini yaparken Rasûlüllah Efendimiz'in yanındaydık. (*Fekâle*) Rasûlüllah SAS Efendimiz buyurdu ki:

(*Inne'l-kâfira*) “Hiç şüphe yok ki kâfirler, müslüman olmayanlar, küfürde kalanlar; (*yudrabü darbeten beyne ayneyhi*) iki gözünün ortasına muazzam bir darbe ile vurulur. (*Feyesmeuhâ küllü dâbbetin gayre's-sakaleyn*) Bütün başka mahlûklar bu darbenin şiddetini duyarlar da, yalnız insanlarla cinler duymaz.”

İnsanlar ve cinler bu darbeyi duysalar, ne yapacaklar?.. Ödleri patlayacak, hizaya gelecekler, namazlı niyazlı insan olacaklar; cezayı duydukları için... Halbuki imtihanda oldukları için, Allah duyurmuyor. Yâni akıllarını kullansınlar, nefislerini dizginlesinler, şeytanın hilelerine kapılmasınlar da, imtihanı başarsınlar diye. İmtihanın icabından dolayı, sakaleyn denilen insanlar ve cinler duymuyor ama, bütün mahlûklar duyuyor. Kelebekler, böcekler, atlar, kuzular, kuşlar hepsi duyuyor, ürperiyor, bu kâfirin iki gözü arasına vurulan darbeden.

(*Ve tel'anühû küllü dabbetin*) *Dabbe* ne demek?.. Yeryüzünde hareket eden bütün yaratıklara *dabbe* derler, canlı demek.

(*Semiat savtehû*) “Bu sesi duyan bütün mahlûklar, canlılar lânet ederler, ‘Hay lânet olsun sana!’ diye. (*Fezâlike kavlü'llâhi teâlâ: Ülâike yel'anühümü'llâh, ve yel'anühümü'l-lâinûn*) İşte bu, ‘Allah lânet eder ve lânet edenler lânet eder.’ ayetini okudu.”

Demek ki, “Lânet edenler de lânet eder, Allah lânet ettiği zaman” ne demek oluyor?.. Yeryüzündeki bütün yaratıklar da lânet ederler, bu hakikatleri ketmedenlere...

Şimdi Atâ ibn-i Ebî Rebah’tan rivayet edilmiş ki:

كُلُّ دَابَّةٍ وَالْجِنِّ وَالْإِنْسِ

(Küllü dâbbetin ve’l-cinnü ve’l-insü) “Hem bütün bu mahlûklar, hem insanlar, hem cinler lânet ederler.” demiş.

Mücâhid isimli alim demiş ki:

إِذَا أَجْدَبَتِ الْأَرْضُ قَالَ الْبَهَائِمُ هَذَا مِنْ أَجْلِ

عُصَاةِ بَنِي آدَمَ لَعَنَ اللَّهُ عُصَاةَ بَنِي آدَمَ

(İzâ ecdebeti’l-ardu) “Yeryüzü kuraklığa uğradığı zaman; yağmur yağmıyor, otlar sarardı, kurudu, hayvanlar otsuz, susuz kaldı, sıkıntı başladı. (Kâle’l-behâim) Behâim denilen hayvanlar der ki: (Hâzâ min ecli usâti benî âdem) ‘Bu Ademoğlunun asîlerinden dolayı bu yağmur kesildi, bu otlar kurudu. Biz onun cezasını, sıkıntısını çekiyoruz. (Leane’llâhu usâte benî âdem) Allah Benî Ademin günahkârlarına, asîlerine, başımıza bunu getirdikleri için lânet etsin!’ derler.”

Demek ki, lânet edenlerin lânet etmesi böyle... Yâni kurtlar, kuşlar, böcekler, yeryüzünde gezinen bütün canlı yaratıklar lânet ediyor. Ayrıca bir rivayete göre, insanlar ve cinler de lânet ediyor.

Katâde isimli alim ve Rebî ibn-i Enes isimli alim de diyor ki:

يَعْنِي تَلْعَنُهُمْ مَلَائِكَةُ اللَّهِ

(*Ya'nî tel'anühüm melâiketü'llâh*) “Allah’ın melekleri de lânet eder.” Çünkü, Allah-u Teâlâ Hazretleri birisine lânet etti mi, melekler hemen itaat yoluyla, Allah’ın sevmediğini sevmedikleri için, Allah lânet edince onlar da lânet ederler.

Şimdi bakın bu hakkı saklayan kişinin cezasına!.. Anlaşıyor ki, Allah lânet ediyor, melekler lânet ediyor, bütün mahlûkat, canlılar lânet ediyor, ins ü cin lânet ediyor... Hepsi lânet ediyorlar.

Bir de şu ne kadar güzel, şunu dinleyin:⁷

إِنَّ الْعَالِمَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ

حَتَّى الْحَيْتَانِ فِي الْبَحْرِ

(*Inne'l-âlime yestağfiru lehû küllü şey'in*) “Alime, yâni İslâm alimine, mü'min, ilmiyle âmil olan, ibadetini yapan, insaflı, Allah’ın sevdiği alime de, her şey tevbe ve istiğfar eder.”

⁷ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.341, no:3641; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.48, no:2682; İbn-i Mâce, c.I, s.87, *İlim/20*, no:239; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.196, no:21763; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.110, no:342; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.289, no:88; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.262. no:1696; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.224, no:1231; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.L, s.44; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

“Yâ Rabbi, bunu mağfîret eyle! Yâ Rabbi, bu alimi affeyle!..” diye seviyorlar, güzel dua ediyorlar. (*Hatte'l-hîtânü fi'l-bahr*) “Hattâ denizdeki balıklar, yaratıklar bile dua eder.”

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Buyurun, iki tane durum: Bir, güzel alimin durumu; denizdeki balıklar, havadaki kuşlar, yeryüzündeki bütün mahlûkat istiğfar ediyor, “Yâ Rabbi affet bunu, bağışla bunu!” diye lehine dua ediyor. Bu ne güzel!.. Bir de bildiğini saklayan, söylemeyen, gerçekleri itiraf etmeyen, yardımcı olmayanlara da, bütün lânet ediciler lânet ediyor. Bunlar melekler, insanlar, cinler, hayvanlar, yeryüzünde canlı gezinen her şey lânet ediyor.

Tabii, bu lânet acaba nasıldır, ne tarzda olacak?.. Hepsi lânet ediyor. Arapça'sı olan, Arapça'sı olmayan, ya lisân-ı hâl ile söylüyor, ya lisân-ı kâl ile söylüyor. Yâni, ya hâliyle lânet ediyor, ya da diliyle, sözüyle söyleyerek lânet ediyor. Nasılsa, onu Allah-u Teâlâ Hazretleri biliyor. Allah korusun, Allah bu duruma kimseyi düşürmesin...

e. Tevbe Edenlerin Durumu

Niçin yapılır bu? Neye değer, ne elde edilecek de bu yapılıyor?..

Tabii, bu çok korkunç bir şey, ama bunun kurtuluş noktası var:

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَأُولَٰئِكَ

أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

(البقرة: ١٦٠)

(*Ille'llezîne tâbû ve aslehû ve beyyenû feülâike etûbü aleyhim, ve ene't-tevvâbü'r-rahîm.*) (Bakara, 2/160)

Illâ ne demek?.. Edât-ı istisnâ deniliyor *illâ*'ya; şunlar müstesnâ demek. (*Ille'llezîne tâbû*) “Şunlar hariç ki, tevbe ettiler.” Tevbe etmek ne demek?.. Yaptığı hatayı bırakıp, doğruya dönmek demek. Hatâları, büyük suçları, günahları ne idi?.. Hakkı saklamak, söylememek, gizlemek, susmaktı. Tevbe ettiler.

(*Ve aslehû*) “Hallerini ıslah ettiler, kötü hallerini düzelttiler; sâlih, güzel bir hale geldiler.” Demek ki yanlış yolu bırakacak, güzel hâle bürünecek.

(*Ve beyyenû*) “Bir de anlatacak, sustuğu, söylemediği şeyi söyleyecek.” Alimler kitaplarda açıklamışlar ki, bazı suçlara sadece, “Tevbe yâ Rabbi!” demek yetmiyor. O suç ne ise, onu izale edecek hareketi de yapmak gerekiyor. Burada suç ne idi?.. Gerçeği gizlemek, söylememek. Tevbe ediyor, halini ıslah ediyor... Gerçeği gizlediğinin aksi nedir?.. Gerçeği söylemek. (*Ve beyyenû*) O zaman gerçeği söyleyecek.

Demek ki, bu suçu işleyenlerin gerçek tevbesi sadece lafla değil, “Affet beni Allah'ım, hatamı anladım!” demekle değil.

Bir kere halini düzeltecek, yanlış yoldan dönecek; bir de söylemediğini de söylemeğe başlayacak.

“—Birisi bana karşı zulmetti, haksızlık etti.”

“—E düzeltelim arayı!..”

Düzeltilim ama, sen şu yaptığın tahribatı bir düzelt; ondan sonra düzeltelim! Sen ilkönce yaptığın zulümden, haksızlıktan dolayı ne kadar suç günah işledin, ne kadar kimseye yanlış bilgiler telkin ettin; şimdi barışmak istiyorsun. Tamam, barışalım, ben barışmayalım demiyorum ama, itiraf et yanlışını, hatalarını düzelt!.. Kirliliklerini, pislikleri bir temizle!..

Demek ki tevbe sadece sözle değil, yaptığı yanlışlığı düzeltmekle olur. Yanlışlığı bırakacak, doğrusunu yapacak. Bu çok önemli sevgili kardeşlerim!

(*Feülâike etûbü aleyhim*) “İşte bunların ben tevbelerini kabul ederim.”

Şimdi, bu *tâbe* fiili ilginç bir fiildir. *Tâbe-yetûbü*; kullar tevbe ediyor. (*İlle'llezîne tâbû*) “O kimseler ki, tevbe ettiler.” (*Ve etûbü aleyhim*) “Ben de onlara tevbe ederim.” diyor Allah...

Allah nasıl tevbe eder kullara; kullar Allah’a nasıl tevbe eder?.. Tevbenin kelime anlamında saklı bu incelik. Aynı fiil, ikisi için de geçerli nasıl oluyor?.. Tevbe yönelmek demek, dönmek demek. Yâni kul yanlışından dönerse Cenâb-ı Hakk’a doğru, Cenâb-ı Hak da ona doğru döner. Yâni, onu kabul buyurur, tevbesini kabul buyurur, affeder demek.

Allah'ın kullara tevbesi *alâ* fiili ile kullanılır. (*Ve etûbü aleyhim*) “Ben de onlara, onların üzerine teveccüh buyururum. Rahmetimi kesmişken, onlara tekrar döndürürüm.” gibi. Kulların Allah'a tevbesi, *ilâ* edatı ile kullanılıyor. (*Tübtü ila'llâh*) “Ben Allah'a tevbe ettim.” (*Tâba'llâhu aleyhim*) “Allah da tevbe edenlere yöneldi.” derken, *alâ* ile kullanılıyor. İşte böyle bir dilbilgisi hatırlatması...

Daha önce de söylemiştim. Bir kelimenin anlamını iyi kavramak için, hangi edatlarla kullanıldığını bilmek, Arapça'da çok önemlidir. Kullanılan edattan dolayı mânâ değişir.

Meselâ; *ragıbe* fiili rağbet etmek demek. (*Ragıbtü fîhi*) dersin, bir şeye rağbet etmek, isteklenmek, arzulamak, onu almağa çalışmak, beğenmek demek. (*Ragıbe*) *an* harf-i cerrîyle, edatıyla kullanılırsa; bu sefer bir şeyi istememek, vazgeçmek mânâsına geliyor. Aynı kelime ama, sonuna gelen edattan mânâ değişiyor. Bunu bilmek lâzım!

Kötü hallerinden dönenler, hallerini ıslah edenler, durumlarını güzel hale, uygun hale getirenler ve açıklamadıkları hakikatleri açıklayanlar:

“—Evet sen Allah'ın hak peygamberisin! Evet, âhir zaman peygamberisin! Evet, Kur'an-ı Kerim Allah'ın kelâmıdır. Evet, âhir zaman peygamberinin, şöyle bir şehirde doğacağı yazılı bizim kitabımızda... Orası Mekke'nin evsafı, işte taşların arasında Faran denilen yer... İşte sonra hicret edecek; etti işte. Hicret edeceği yer de ovalık, hurmalık bir yer; işte Medine...”

Bunları deyiverirse; (*feülâike etûbü aleyhim*) ben de onlara teveccüh buyururum diyor. Yâni, tevbelerini kabul etmiş oluyor. Onların Allah'a yönelmeleri üzerine, Allah da onlara rahmediyor.

(*Ve ene't-tevvâbü'r-rahîm*) Cenâb-ı Hakk'ın iki sıfatı var burada; *Tevvâb* ve *Rahîm*... *Tevvâb*, çok teveccühkâr demek; yâni kendisine yönelen, tevbe eden kullarına, Allah da çok teveccüh ediyor. Tevbe etmeyi seviyor, tevbelerini kabul ediyor. "Tevbeleri kabul edici" diye tercüme edebiliriz, kelimenin mânâsını bilerek, kökenini bilerek.

Tevvâb, biliyorsunuz fa'al vezninde mübalağa sîgasıdır. Yâni, "Ben çok teveccüh ediciyim, tevbeleri çok kabul ediciyim!" demek. Burada kulun tevbesini sevdiği, tevbe edenin de hemen afv ü mağfiret olunacağına dair müjdeli bir mânâ var. Cenâb-ı Hakk'ın *Tevvâb* sıfatı; bir...

Bir de *Rahîm*; çok merhametli demek. O da fa'îl vezninde. İki şekilde olabilir fa'îl vezni. Tabii, Arapça'da incelikler fazladır. Bir fa'îl vezninde sıfat-ı müşebbehe olur, bir de fa'îl vezninde mübalağa sîgası olur. Burada sıfat-ı müşebbehe değil, mübalağa sîgasıdır. Cenâbı Hak Teâlâ çok teveccühkârdır, kullarına yöneliverir. Kullar Mevlâsına yönelince, o da yöneliverir. Çok yönelicidir; affediverir, yöneliverir. Çok merhametlidir, merhamet eder; yâni azâb etmez.

O kadar Tevvâb iken Mevlâmız, bu kadar Rahîm iken, bu kadar affediciyken, bu kadar bağışlayıcıyken, bu kadar Gaffâr iken, günahları silecekken, insanlar nasıl cehenneme giriyor?.. Çünkü inat ediyorlar, devam ediyorlar, gûnahta ısrar ediyorlar. Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinden, mağfiretinden, affediciliğinden, teveccüh buyuruculuğundan, Erhamü'r-râhimînliğinden istifade etmiyorlar. Kusur kendilerinde... 160. ayet bu.

(Feülâike etûbü aleyhim ve ene't-tevvâbü'r-rahîm) “İşte ben onlara teveccüh ederim, tevbelerini kabul ederim. Çünkü ben çok tevbe ediciyim, Rahîmim.”

Eskiden böyle şeyler yapan insanlardan, tevbeler bu kadar kolay kabul edilmezmiş. Bu tevbelerin böyle kolayca kabul olması, Ümmet-i Muhammed'e mahsus bir lütuf, bir lütf-u ilâhi, bir bağış... Eskiden tevbeler çok zormuş. Yâni, çok ağırılmış cezâları eski ümmetlerde...

Bizim Peygamberimizin sıfatlarından biri nedir?.. *Nebiyü't-tevbe*'dir, tevbe peygamberidir. Bir sıfatı nedir?.. *Nebiyü'r-rahme*'dir, rahmet peygamberidir. Tevbe peygamberi, rahmet peygamberi olan Peygamber Efendimiz'in hatırına, bizim şeriatımızda tevbe edeni Allah affediyor.

Hattâ, sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, günahına pişman olunca, gönlüne nedâmet, pişmanlık ateşi düşünce, daha sözünü söylemeden affediyor. Söylemeye vakti

olmasa, “Dur bakalım, eve gidince abdestimi alayım, namaz kılıyım da, dua edeyim!” demeden meselâ, daha yangın içine düştüğü zaman, gönlünü yakmaya başladığı zaman günahının pişmanlığı, o zaman affediyor. Böyle Erhamü’r-râhimîn...

Sonra, Cenâb-ı Hak kulunun tövbesinden o kadar çok memnun olur ki, çok sevinir diye hadis-i şerifler var. Onları eski derslerde okumuştum. Şimdi sözü uzatmamak için anlatmayayım. Tevbeyi çok seviyor.

Onun için ey kusurlu, günahkâr, hatâlı, perişan, şimdiye kadar çok isyan etmiş, çok hatâ işlemiş kardeşlerim!.. Ey beni dinleyenler, ey beni dinleyenlerin yakınları –onlara dinleyenler söyler belki– Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz! Allah çok lütfedicidir, çok affedicidir, çok merhamet edicidir. Hatalarınızı hatırlar, anlar, hatalarınızdan döner, hâlinizi ıslah ederseniz; Allah bağışlar. Allah beni affetmez diye düşünmek yanlıştır, hem de haramdır. Bu sözü bilerek söylüyorum, yasaktır İslâm’da... Allah’ın rahmetinden ümit kesmek yoktur. Allah’ın rahmetinden ümitli olun! Hemen tevbe edin, şu anda tevbe edin, “Tevbe ettim yâ Rabbi!” deyin! Allah’ın iyi kulu olun!..

İnsanları şaşırtmak, saptırmak için çok oyunlar hileler, tuzaklar, şeytanın âleti, edevâtı, malzemesi vardır. Ama Cenâb-ı Hakk’ın tövbekârların tövbesini kabul ediciliği ve Erhamü’r-râhimînliği var. Tövbe edin, şeytanın tuzağından kurtulun, Allah’ın rahmetine erin!..

f. Küfre Devam Edenlerin Cezası

Tabii, tevbe edenleri, ıslâh-ı hal edenleri, hakikatleri söyleyenleri Allah affediyor, edecek. Amma bir de bunun aksi var,

161. ayet-i kerimede bildiriliyor:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ
عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

(البقرة: ١٦١)

(*Inne'llezîne keferû*) O kimseler ki kâfir oldular. Küfürde devam ediyorlar, imana gelmediler, mü'min olmadılar; (*ve mâtû ve hüm küffârun*) ve kâfir olarak öldüler.” *Ve hüm küffârun*, hal cümlesidir. Ne hal üzere öldüler?.. Kâfirler hâlindeyken öldüler.

“O kimseler ki kâfir oldular ve kâfir haliyle, tevbe etmeden, imana gelmeden öldüler. (*Ûlâike aleyhim la'netu'llâh*) İşte onların üzerine Allah'ın lâneti vardır. (*Ve'l-melâiketi*) Ve meleklerin lâneti vardır. (*Ve'n-nâsi ecmaîn*) Ve bütün insanların lâneti vardır.” (Bakara, 2/161)

Lânet ne demek?.. Allah'ın rahmetinden koğulmak ve uzaklaştırılmak demek. Yâni o mânâyâ geliyor. Kapıdan kovulmak, Allah'ın rahmetinden mahrum, uzak, dışarıya atılmak mânâsına. Korkunç bir şey!.. Düşünün yâni; içeriye girmişken, tutulup yaka paça dışarıya atılmak, uzaklaştırılmak ne kadar kötü!

Lânet çok fenâ, Allah'ın lânetine uğramak çok kötü... O duruma Allah CC düşürmesin, hidâyet yolundan cümlemizi ayırmasın...

Hidâyet deyince hatırıma geldi, birinci ayetteki *beyyinât* ve *hüdâ* kelimelerini açıklayacaktım:

Beyyinât, *beyyine* kelimesinin çoğulu; açık seçik belgeler demek. *Hüdâ* da, *hidâyet*'in bir başka mastarı; (*hüden li'l- müttakîn*)'de açıklamıştık. Cenâb-ı Hak'ın böyle ilâhi belgeleri, bilgileri insanları hidâyete götürecek ikazları, uyarıları, eski peygamberlere indirilen kitaplarda açıklanmış olan belgeler... Çünkü Cenâb-ı Hak her şeyi insanlara ikaz ediyor, öğretiyor. Yapmayınca suçlu olan, insanlar. Bunlar Allah'ın lânetine, meleklerin lânetine ve insanların lânetine uğrayacaklar.

“—Pekî insanlar umumî bir tâbir. Bu insanların lânetine kâfirler nasıl uğrayacak?.. Mü'min olan insanların lânetine mi uğrayacaklar, yoksa insan kendisine lânet eder mi?..”

Evet. Meselâ; kâfirler kendilerine zulmedenlere lânet edecekler, “Zâlimlere lânet olsun!” diyecekler. Kâfir olmak da zulüm olduğundan, kendilerine lânet etmiş olacaklar.

Kıyâmet gününde, ilk önce Allah-u Teâlâ Hazretleri lânet edecek. Onlar lânet edince melekler lânet edecek. Sonra insanların hepsi lânet edecek diyen alimler de var. Yâni, kâfir de kendisine böylece lânet etmiş olacak.

(*Hâlidîne fîhâ*) Bu oyuncak değil, küçük değil, geçici değil, önemsiz değil; çok önemli bir olay... Cehennemde ebediyyen bu lânette kalacaklar. *Fîhâ*'nın *hâ* zamiri nereye gidiyor? Ya cehenneme gidiyor, çünkü cehennem müennestir. Ya da buradaki lânete gidiyor, bu lânette ebediyyen kalacaklar demek.

Çünkü cehennem kelimesi geçmediğinden, geçmeyen bir kelimenin orada zamiri olmaması düşünülebilir. Ya da herkes biliyor diye olduğu düşünülebilir. Lânette ebedi kalacaklar. Allah'ın lânet yeri de, lânet ettiği, rahmetinin olmadığı gazabının olduğu yer de cehennem... Cehennemde ebedi kalacaklar, yâni çıkmak yok.

(*Lâ yühaffefü anhümü'l-azâb*) “Onların üzerinden azâbın biraz kaldırılması yok, azab kaldırılmıyor. Aynı şiddetle, ilk başından olduğu gibi sonuna kadar o şiddetle azablanacaklar. (*Ve lâ hüm yünzarûn*) Kendilerine hiç bir şekilde nazar da olunmayacak, teveccüh olunmayacak.

Hatta cehennemın kapıları kapatılacak, arkasından da iyice takviye edilecek. Kapılar açılmasını diye kalaslar filân konulur, takviye edilirdi. Öyle takviyeli bir şekilde kapatılacak. Ölüm olayı kaldırılacak. Cennettekilerin de ölmesi yok, cehennemdekilerin de ölmesi yok.. Ölüm bir koç şeklinde, cennetle cehennem arasına getirilip, kurban edilip, yok edilecek. Yok edildiği insanların mâlumu olacak, herkes bilecek.

Artık cehennem halkı; kan ağlayacak, kan ağlayacaklar, kan ağlayacaklar ama, ağlamanın bir faydası yok. Ebediyyen cehennemde kalacaklar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi lütfuna eren kullarından eylesin... Rızasına vâsıl olmayı nasib eylesin... Sevdiği, razı olduğu kul olarak yaşayalım, huzuruna sevdiği râzı olduğu kul olarak varalım... Rabbimiz bizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Çok mu zor aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler; Cenâb-ı Hakk'ın peygamberlerini dinleyip, ayetlerini anlayıp da, Allah'a itaat etmek çok mu zor?.. Çok mu zor bir şey müslüman olmak, mü'min olmak?.. Hayır, hiç zor değil ama, bu kolay şeyi insanlar maalesef yapmıyorlar. Şeytan insanları aldatıyor.

Burada bir de bir bölüm koymuşlar; bu lânet meselesinde. Peygamber Efendimiz bildiriyordu, okumuştum size geçtiğimiz hadis derslerinde. Ben özet olarak söylüyorum lânet konusunu:

“Lânet etmek iyi değildir. Bir kimse lânet ederse, lânet havaya çıkar, lânet ettiği kimseye kadar gider. Lânet ettiği kimse o lânete müstehak ise, o lânet onu bulur, onu mahveder. Ona lâayık değilse; o adam iyi bir kimse de bu haksızlıktan, kırgınlıktan lânet etmişse, o zaman lânet döner, söyleyenin yanına gelir, tepesine iner. Tepesine inen, kızan, yanlışlıkla lânet etmiş olan insan, o

da lânete müstehak bir insan değilse, iyi bir insansa, orada da durmaz o zaman... O lânet bu sefer kalkar kâfirlere gider, onları helâk eder.”

Ama Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Ey mü'min, gücün yeterse hiç bir şeye lânet etmemeye; lânet etme!”

Yâni lânet edicilik iyi değil. Kendisine ezâ, cefâ eden kimselere lânet etmesini istedikleri zaman ashabı; işkence zor bir şey tabii kolay değil.

“—Şunlara lânet et, Allah kahretsin yâ Rasûlallah!” deyince;

“—Ben lânet edici bir peygamber olarak gönderilmedim!” buyurdu. Lânet etmedi, ıslahlarını istedi. “Yâ Rabbi, afv ü mağfiret eyle! Onlar benim daha peygamberliğimi anlayamadılar.” buyurdu, lütfetti.

Lânet etseydi, kahrolurlardı.

Bir keresinde birisi, işlediği bir suçtan dolayı şeriatın cezasına mâruz oldu. Ceza uygulandı. Birisi de ona:

“—Allah'ın laneti üzerine olsun!” diye böyle lânet edince, Peygamber Efendimiz ona dedi ki:

“—Ona lânet etme! Evet, o içki içti diye şimdi ona meydan dayağı çekiliyor, ceza şeriatın cezası ama; (*feinnehû yuhibbu'llâha ve rasûlehû*) o Allah'ı ve Rasûlünü seven bir insandır. Kendisini tutamadığından böyle yaptı. Lânet etme!” dedi.

Sonra bir de tabii, hadd-i şer'î uygulanan kimse o cezayı çekince, dünyada cezayı çekmiş oluyor, ahirette ceza olmuyor. Ona lânet etmek doğru olmuyor.

“—Peki o zaman hiç kimseye mi lânet edilmeyecek?..”

Kâfire lânet edilebilir. Çünkü, Allah kâfirlerin lânetlik olduğunu bildiriyor.

“—Umûmî olarak lânet edilir de, acaba muayyen bir kişiye adıyla, şanıyla lânet edilir mi?..”

Alimler demişler ki:

“—Lânet edilmez. Çünkü o, belki bir zaman sonra gelir müslüman olur. Lânet edersen onun helâkini istemiş oluyorsun. Onun için, muayyen bir kimseye lânet edilmez.” demişler.

Ama bazıları da, suçu işlediği takdirde olabileceğini, bazı kimselere, yâni hak edenlere lânetin yapılabileceğini uygun görmüşler.

Onun için, bu konuda doğru olan, yâni hadis-i şeriflerden anlaşılan; umûmî mânâsıyla suç işleyenlere lânet edilebilir. Muayyen kişilere ismiyle cismiyle lânet edilmez; ıslah olması temenni olunur. Eğer lânet edilen muayyen kişi müstehak değil de, sen hatâlı olarak kızgınlıktan, yanlışlıktan lânet etmişsen; sana gelmesi muhtemeldir. İhtiyaten lânet etmemek daha iyidir.

Demek ki, bildiğimiz gerçekleri anlatacağız. Buradan bir şeye bağlayarak sohbetimi bitirmek istiyorum:

Biliyorsunuz bu 2000 yılında, yeni bir bin yıl başlangıcı olması dolayısıyla, hem yüzyıl başlangıcı, hem yeni binyıl başlangıcı diye herkes kendi tarafına yontmaya çalışıyor. Kendilerinin başarılarının vesilesi olsun diye temennilerde bulunuyor. Biz de müslümanlar gayrete gelsin diye dedik ki:

“—Bu 2000 yılı, müslümanların Tevhid Yılı’dır. İslâm’ı anlatacaklar, *Lâ ilâhe illa’llâh*’ı anlatacaklar... Camiler kuracaklar, Kur’an kursları açacaklar... Yurt içinde, yurt dışında, her yerde Allah’ın varlığını, birliğini anlatacaklar; şirkin, küfrün kötülüğünü anlatacaklar... İnsanları İslâm’a çekmek için gerekli yayınları, yayın araçlarını, yayın mekânlarını, yayın teşkilatlarını, yayın kadrolarını kuracaklar, destekleyecekler.” dedik.

Buradaki kardeşlerle de, “Bu sene her ay bir cami açalım!” diye karar verdik. Her ay bir tane açarsak, on iki tane olacak. Elhamdü lillâh şu anda üç tane açtık. Önümüzdeki günlerde Melbourn’e gideceğiz. İnşâallah orada da hazırlıklar yapmışlardır, bir-iki tane açabilirsek, açacağız.

Biz burada bir yer aldık. İnşâallah oraya bir cami kuracağız, müsaadesi çıkmak üzere... Hazırlanmış olan bir tanesinin de, bu seyahatimizde açılış merasimini yapacağız.

Allah cümlemize, İslâm'a güzel hizmet etmeyi nasib etsin... Cümlemizi sevdiği kul eylesin... Huzuruna sevdiği, razı olduğu kul olarak varalım... Rabbimiz bizi kahrına, gazabına uğramayan, lütfuna, rahmetine erenlerden eylesin... Sevdiği kullarından eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!*..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

16. 05. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

